

Η Μάχη των Πεστών Ιωαννίνων 29 και 30 Νοεμβρίου 1912

Από τον Σπύρο Μούλια

Αν. Αξιωματικό

Διπλ. Μ-Η Μηχανικό ΕΜΠ

Στις 29 Νοεμβρίου 2021, συμπληρώνονται 109 χρόνια από τότε που ο Ελληνικός Στρατός απελευθέρωσε το χωριό Πεστά Ιωαννίνων από τον τούρκο κατακτητή, μετά από σκληρή μάχη που έμεινε στην ιστορία ως «η Μάχη των Πεστών». Ήταν μια από τις ένδοξες σελίδες της ιστορίας του Ελληνικού Στρατού γι' αυτό και το όνομα «Πεστά» είναι χαραγμένο στην πάνω αριστερή μεριά του Μνημείου του «Άγνωστου Στρατιώτη» στην πλατεία Συντάγματος στην Αθήνα. Επίσης πολλοί δρόμοι στην Πατρίδα μας φέρουν το όνομα του Ιστορικού αυτού Χωριού, όπως στην Κυψέλη των Αθηνών, στη Θεσσαλονίκη, στη Λάρισα κ.λ.π.

Κατά την διάρκεια των στρατιωτικών επιχειρήσεων εκείνης της εποχής, μετά την απελευθέρωση των Πεστών στο μέτωπο της Ηπείρου, δεν έμενε παρά μόνο το πανίσχυρο, κατά τα άλλα, οχυρό του Μπιζανίου για την κατάληψη των Ιωαννίνων, που η απελευθέρωση της Πόλεως από τον τουρκικό ζυγό έγινε αμέσως μετά από 3 μήνες, στις 21 Φεβρουαρίου του 1913.

Ακολουθεί παρακάτω, ένα διαχρονικό δημοσίευμα από το τεύχος του Οκτωβρίου 2013 του περιοδικού Ήπειρος – Άπειρος Χώρα, που παρουσιάζει με εξαιρετικό τρόπο ο Ηπειρώτης Εκπαιδευτικός – Συγγραφέας κ. Σωκράτης Βασιλείου, στον οποίο είχα δώσει σχετική συνέντευξη στο σπίτι μου στο Χωριό Πεστά όπου ήταν καλεσμένος μου.

Το δημοσίευμα αναφέρει ιστορικά γεγονότα της μάχης αυτής και αποδεικνύεται για μια ακόμη φορά το μεγαλείο της Ελληνικής ψυχής και ότι χάριν της ομοψυχίας και της ενότητας του Ελληνικού Λαού κερδίζεται η Ελευθερία. Έτσι λοιπόν χάριν αυτής της ενότητας, του ηρωισμού και της ομοψυχίας των Ελευθερωτών που αναφέρονται στο δημοσίευμα, απελευθερώθηκε το Χωριό Πεστά από τον Τούρκο κατακτητή.

Για όσους δεν γνωρίζουν την περιοχή, το ιστορικό Χωριό Πεστά, βρίσκεται σε απόσταση 25 χιλιομέτρων από την Πόλη των Ιωαννίνων, στις πλαγιές του Μακρυβουνίου, σε υψόμετρο 750 μέτρων και σε μικρή απόσταση από το Χάνι Εμίν Αγά, όπου μετά την επιτυχή έκβαση της μάχης των Πεστών, στις 15 Ιανουαρίου 1913 ο Αρχιστράτηγος Διάδοχος τότε του Θρόνου Κωνσταντίνος, εγκατέστησε το Στρατηγείο του και ακολούθησε η κατάληψη του Μπιζανίου, η

οποία και αποτέλεσε το κλειδί για την απελευθέρωση της Πόλεως των Ιωαννίνων καθώς και ολόκληρης της ευρύτερης περιοχής της Ηπείρου από τον Τουρκικό ζυγό και την παράδοση της Πόλεως από τον Τούρκο Στρατιωτικό Διοικητή Εσσάτ Πασά στον Αρχιστράτηγο Κωνσταντίνο, στις 21 Φεβρουαρίου 1913.

Οι κάτοικοι του Χωριού Πεστών, τιμώντας τους Ήρωες που αγωνίστηκαν και θυσιάστηκαν για την απελευθέρωσή τους, σε ένδειξη ευγνωμοσύνης, έχουν θεσπίσει την 29η Νοεμβρίου ως Επετειακή ημέρα.

Στο διαχρονικό αυτό δημοσίευμα ο Σωκράτης Βασιλείου γράφει :

Το αφιέρωμα αυτό στην ιστορική και αποφασιστικής σημασίας, για την προέλαση του ελληνικού στρατεύματος προς το Μπιζάνι, μάχη, το έχουμε υποσχεθεί, εδώ και καιρό στον εκλεκτό μας φίλο, εκ Πεστών καταγόμενο, συνταγματάρχη ε.α. Σπύρο Μούλια ο οποίος μας δέχθηκε στο σπίτι του στα Πεστά το οποίο βλέπει, προς τη θεϊκή Ολύτσικα, απέναντι από τη Δωδώνη, το αρχαιότερο μαντείο σε χώρο ελληνικό, στα μέρη των αρχαίων Σελλών, των αρχέγονων Ελλήνων.

Σκληρή η Μάχη στα Πεστά, έμεινε στην ιστορία ως “η Μάχη των Πεστών”, και χαρακτήριζε ως μια από τις ένδοξες σελίδες της ιστορίας του ελληνικού στρατού. Σε πιστοποίηση αυτού, το όνομα “Πεστά”, είναι χαραγμένο στην πάνω αριστερή μετώπη του μνημείου του “Άγνωστου Στρατιώτη”, στην πλατεία Συντάγματος της πρωτεύουσας. Μετά τη νικηφόρο έκβαση των στρατιωτικών επιχειρήσεων στα Πεστά, στο μέτωπο της Ηπείρου, δεν έμεινε παρά μόνον το πανίσχυρο οχυρό του Μπιζανίου.

Με την έναρξη του πολέμου, οι ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις στην Ήπειρο, Στρατιά Ηπείρου, πέρασαν τον Άραχθο και αφού κατέλαβαν, μετά από σύντομο αγώνα, διάφορα δεσπύζοντα υψώματα στα βορειοδυτικά της Άρτας, προέλασαν προς την Πρέβεζα την οποία απελευθέρωσαν στις 21 Οκτωβρίου και την οργάνωσαν ως βάση εφοδιασμού τους.

Επακολούθησαν σκληροί αγώνες, στη διάρκεια των οποίων τα ελληνικά τμήματα κατέλαβαν στις 28 Οκτωβρίου την ισχυρή τοποθεσία Πέντε Πηγάδια και συνέχισαν προς την πεδιάδα των Ιωαννίνων, όπου είχε συγκεντρωθεί ο όγκος των τουρκικών δυνάμεων.

Μετά από τα Πέντε Πηγάδια οι Τούρκοι οπισθοχώρησαν και κατέλαβαν οχυρές θέσεις στα Πεστά.

Εκεί στη μάχη των Πεστών στις 29-11-1912 ο Ιερός Λόχος των Κρητών εθελοντών φοιτητών, θα λάβει το βάπτισμα του πυρός και θα είναι αυτός που θα εισέλθει πρώτος στο χωριό, υπό το γενναίο Λοχαγό Σταύρο Ρήγα. Στη μάχη των Πεστών ο εθελοντής φοιτητής Απόστολος Χαζιράκης διακρίνεται για την ανδρεία του, καθώς «ευρεθείς αντιμέτωπος με Τούρκον αξιωματικόν και σχεδόν μονομαχήσας, εφόνευσεν αυτόν δια τη λόγχης του, παραλαβών το ξίφος του και το πιστόλι...», όπως βεβαιώνει η εφημερίδα “Ανεξάρτητος” της 20/1/1913.

Στη μάχη των Πεστών ο Ιερός Λόχος των Κρητών Φοιτητών θα έχει και τον πρώτο του νεκρό, το φοιτητή της Νομικής Νικόλαο Σαμαριτάκη, ενώ τραυματίστηκε και ο λοχαγός του φοιτητικού λόχου, Σταύρος Ρήγας «με διαμπερές τραύμα επί της μιας παρειάς εξελθόν από το κάτω μέρος του ωτός...», όπως δημοσιεύει ο “Αρχολέων” το 1971. Η κηδεία του ηρωικού νεκρού, έγινε την επομένη στο νεκροταφείο του χωριού, με πάνδημη συμμετοχή.

Για τον Ιερό Λόχο των εθελοντών Κρητών φοιτητών, που ανήκε στο 1ο Τάγμα Κρητών του Ανεξάρτητου Συντάγματος Κρητών, ο ιερολοχίτης Ιωάννης Κ. Χατζιδάκης, και μετέπειτα γεωπόνος, στο βιβλίο του “Ηρώων Πολεμιστών” που εξέδωσε το 1927, μας δίνει μια πλήρη και συνοπτική εικόνα της οργάνωσης και της δράσης αυτού του ηρωικού λόχου.

«Ο κρητικός Εθελοντικός Λόχος απετελέσθη εκ 250 φοιτητών και σπουδαστών, οίτινες εγκαταλείψαντες τα μαθητικά θρανία, έσπευσαν αμέσως, μετά την κήρυξιν των Βαλκανικών Πολέμων, αυθορμήτως να χύσωσιν και αυτοί το αίμα των ως Ιερολοχίται του 1821, υπέρ της απελευθερώσεως των, υπό τον Τουρκικόν Ζυγόν, στεναζόντων αδελφών μας.

Έλαβον μέρος απ’ αρχής μέχρι τέλους εις την γιγαντομαχίαν του Ηπειρωτικού Αγώνος, διεδραμάτισαν κύριον ρόλον εις την μάχη των Πεστών, κυριεύσαντες και δύο πυροβόλα και πρώτοι εισελθόντες εις Πεστά...».

Ένας άλλος εθελοντής, ο Γιάγκος Τορναρίτης, από τη μεγαλόνησο Κύπρο, πολεμιστής στο μέτωπο Ηπείρου και στη μάχη των Πεστών, εκείνες τις ένδοξες μέρες του Νοεμβρίου του 1912, καταθέτει μια συγκλονιστική μαρτυρία.

«Αλλ' εκείνο το οποίο συνεκλόνησε σύρριζα την ψυχήν μου και εκύλησεν άφθονα τα δάκρυα, ήτο η αδύνατη, αλλά διαπεραστική φωνή ενδεκαετούς παιδιού, ζητωκραυγάζοντος υπέρ του Ελληνισμού. Ακόμη αντηχεί εις την ακοήν μου το ηχηρόν εκείνο κύμα της παιδικής ζητωκραυγής. Επροχωρήσαμεν προς το χωρίον, τα Πεστά, αλλ' εκρατούσα σφικτά από το χέρι το Ηπειρωτάκι εκείνο, το οποίο μέσα εις την πλημμύραν εκείνην των συγκινήσεων, πόσα και πόσα δεν εσυμβόλιζε εις την φαντασίαν μου. Όταν τα όνειρα ενσαρκούνται εις την απτήν πραγματικότητα προ του μεγάλου εσωτερικού σεισμού, μετατοπίζεται καθαυτό η ψυχή...»!

Σε μια από τις επισκέψεις μας στα Πεστά, φιλοξενούμενοι του συνταγματάρχη Σπύρου Μούλια, όταν η συζήτηση έφτασε στην ιστορία του Χωριού του μας είπε :

«Κορυφαία στιγμή της ιστορίας των Πεστών είναι η περίφημη μάχη, που καταγράφηκε σαν μια από τις πλέον αποφασιστικές μάχες των πολεμικών επιχειρήσεων στην Ήπειρο. Τα Πεστά βρίσκονταν υπό τουρκική κατοχή μέχρι την 29η Νοεμβρίου 1912. Τότε, ο παππούς μου, ο Σπύρος Μούλιας, παλικάρι 20-22 χρόνων, ήταν ήδη παντρεμένος, είχαν αποκτήσει τον πρώτο τους γιο, τον Παναγιώτη, τον πατέρα μου και είχαν και ένα βρέφος, ολίγων εβδομάδων, αβάφτιστο. Όταν είχαν ήδη φύγει οι Τούρκοι κυνηγημένοι από τους ευζώνους, έπρεπε να βαφτιστεί το βρέφος.

Ο παππούς από ενθουσιασμό και για να τιμήσει την απελευθέρωση του χωριού του, ζήτησε από το νουνό να του δώσει το όνομα "Ελευθέριος". Έτσι ο δεύτερος γιος του παππού, ο θεός μου, έλαβε το όνομα Ελευθέριος.

Και συνεχίζοντας ο κ. Μούλιας ανέφερε ότι, όταν στις 29 Νοεμβρίου του 1912, οι Κρήτες εθελοντές, έμπαιναν στα Πεστά, τότε ένας Πεστιώτης, ο Μήτρο-Βλάχος έτρεξε με προφυλάξεις προς το Μακρυβούνι. Αγνάντεψε πέρα και ευτυχής αντίκρισε τους ευζώνους, με επί κεφαλής τις σημαίες τους, να φτάνουν γοργά προς το χωριό μας.

Γύρισε αμέσως στο χωριό, όπου συνάντησε τον Παπά-Γιώργη.

-Παπα-Γιώργη, γρήγορα τις καμπάνες! Έρχεται ο ελληνικός στρατός!
Έρχονται οι εύζωνοι!

Το τι έγινε τότε, δεν περιγράφεται. Άρχισαν οι καμπάνες να διαλαλούν εκκωφαντικά το χαρμόσυνο μήνυμα της απελευθέρωσης! Επί τέλους τα Πεστά ελεύθερα!

Στήθηκε παλλαϊκό πανηγύρι στα Πεστά. Δεν άργησαν να συγκεντρωθούν στην πλατεία ο παπα-Γιώργης, ο Μήτρο-Βλάχος, ο παππούς μου Σπύρος Μούλιας και πολλοί άλλοι Πεστιώτες: Ο Θεόδωρος Ανδρικός, που ήταν τότε ο πρόεδρος του Χωριού, ο Γούλα-Τασούλας, ο Ηλίας Φλόκας, Γρηγόρης Κατσάνος, ο Νικόλας Κατσάνος, ο Γρηγόρης Ζησόπουλος και πολλοί ακόμα».

Αυτά μας αφηγήθηκε τότε ο φίλος Συνταγματάρχης, σχετικά με τη μάχη και την απελευθέρωση των Πεστών, όπως του τα είχε αφηγηθεί ο θείος του ο Λευτέρης Μούλιας, στον οποίον πάλι τα είχε αφηγηθεί ο Πατέρας του Σπύρος Μούλιας, που αργότερα το 1922 έχασε τη ζωή του στη Μικρασιατική εκστρατεία.

Αυτόν λοιπόν το καιρό, τελευταίο δεκαήμερο του Νοεμβρίου 1912, οι συνθήκες εκείνου του αγώνα είχαν μεταβληθεί σημαντικά, είχαν δραματοποιηθεί. Ο χειμώνας ενέσκηπτε κάθε μέρα και βαρύτερος. Οι Τουρκικές δυνάμεις της Ηπείρου, είχαν ενισχυθεί με νέες δυνάμεις από την περιοχή του Μοναστηρίου. Έτσι η προέλαση του Ελληνικού στρατεύματος, όλο και γινόταν πιο δύσκολη. Μετά μάλιστα τη νικηφόρα μάχη των Πεστών, οι αντίπαλοι περιορίστηκαν σε ανταλλαγή πυρών και αγώνα προφυλακών. Τον ίδιον αυτόν καιρό, το τελευταίο δεκαήμερο του Νοεμβρίου, είχε ενταθεί, εκ μέρους της Ελληνικής Κυβερνήσεως, και είχε καταστεί έντονη, η πίεση προς το στρατό, να επιδιώξει και να επιτύχει, όσο γίνεται πιο γρήγορα, την απελευθέρωση της Ηπείρου, πριν μάλιστα από τη σύναψη συνθήκης ειρήνης μεταξύ των εμπολέμων. Η ίδια η Κυβέρνηση πιεζόταν από το χρόνο και αυτή με τη σειρά της πίεζε το στράτευμα, το οποίο ενίσχυσε με τη II Μεραρχία, που μετέφερε από τη Θεσσαλονίκη.

«Στα Πεστά βρήκαμε μεγάλη αντίσταση. Ένας Τούρκος από την Αραπιά με το κανόνι του μας σκότωσε πολλά παιδιά, μας κατέστρεψε ένα πεδινό κανόνι σκοτώνοντας τους πυροβολητές. Εκεί στον κάμπο του Τερόβου έμειναν πολλά παλικάρια. Όταν φθάσαμε στα Πεστά, μας υποδέχθηκε ένας γέρος παπάς ονόματι Παπαγιώργης, με ένα ξύλο και ένα άσπρο πανί δεμένο για σημαία φωνάζοντας: “Ζήτω ο Ελληνικός Στρατός»!

Και αυτός ο γέρο-Παπαγιώργης μας έδειξε, πού ήταν η θέση του πυροβόλου του Αράπη, που ήταν εγκαταστημένος στην Πεσιιώτικη τοποθεσία “Αυλότοπος”. Κατορθώσαμε με μεγάλη δυσκολία να πλησιάσουμε προς το μέρος του πυροβολείου, εγώ με δύο άλλους και να σκοτώσουμε τον Αράπη, που μας σκότωσε τόσα παιδιά. Μετά το σκοτωμό του Αράπη, οι Τούρκοι τράπηκαν σε φυγή. Οι εϋζωνοί ασυγκράτητοι προέλασαν. Με μεγάλη σφοδρότητα. Σημαντική προώθηση για την πορεία του πολέμου. Τώρα πια έμενε μονάχα το Μπιζάνι, το απόρθητο Μπιζάνι, το πανίσχυρο οχυρό. Οι κακουχίες λόγω του πολύ σκληρού χειμώνα εξοντωτικές, απάνθρωπες. «Άνθρωποι κοιμώμενοι τόσα έτη επί κλίνης, να κοιμώμεθα εις την παγετώδη γην, να βρεχόμεθα, να σηκωνόμεθα μέσα στο χιόνι, λεπτό να μην αισθανόμεθα το πρωί αν έχωμεν ποδάρια, διότι καταντούν σαν κρύσταλλο. Φωτιά να ζεσταθούμε σπανίως μας επιτρέπεται ν’ ανάψωμεν, διότι αμέσως οι Τούρκοι μας κτυπούν. Το όπλο όλο εις το χέρι», αφηγείται ο Ηπειρώτης Κωνσταντίνος Τσιάνος, που είχε έρθει ως εθελοντής από την Αμερική.

Τις σκληρές καθημερινές συνθήκες των ευζώνων στην πρώτη γραμμή του μετώπου, περιγράφει δραματικά με τους στίχους του, ο άγνωστος λαϊκός δημιουργός.

“Μου γράφεις μάνα μια γραφή και με ρωτάς τι κάνω.

Στου Μπιζανιού την παγωνιά, στο κρύο θα πεθάνω!

Στα Πεστά και στο Μπιζάνι, Μάνα μου τι κρύο κάνει!

Στα Πεστά στη Μανωλιάσα, που δεν πήραμε ανάσα...”!

ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΙΒΑΡΟΣ

Από το μέτωπο ο Μιχαήλ Στιβαρός έγραφε σε παλαιό καθηγητή του, στο Ημιγυμνάσιο Λεμεσού:

«Ό,τι αισθάνομαι τας ημέρας αυτάς που έγινα στρατιώτης, δεν το ησθάνθη ποτέ. Αισθάνομαι ότι εδιπλασιάσθη το σώμα μου και η ψυχή μου. Είμαι ακούραστος μεθ' όλον τον βαρύν σπλισμόν. Η κυπριακή φοιτητική ομάδα, να είστε βέβαιος, ότι θα τιμήσει και πατρίδα και γονείς και εκπαιδευτήρια, από τα οποία εδιδάχθημεν τον μέγα πατριωτισμόν...»!

Ο Μιχαήλ Στιβαρός έλαβε μέρος στις καθοριστικές μάχες Πεστών και Αετοράχης και κατά τους επίσημους καταλόγους του υπουργείου Στρατιωτικών έπεσε ηρωικά στις μάχες του Μπιζανίου στις 5 Δεκεμβρίου ή σύμφωνα με άλλες πληροφορίες στις 16 Δεκεμβρίου 1912.

Το Μνημείο Πεσόντων στα Πεστά

Μεταξύ των πεσόντων στα Πεστά ο Μιλτιάδης Σαλονικιός από τη Χαλκίδα. Στη μεγάλη μάχη των Πεστών τραυματίστηκε ο ιερολοχίτης Ιωάννης Ροβάτσος, ενώ πληγώθηκε ελαφρά στην ωμοπλάτη από οβίδα, προαχθείς σε υπολοχία και ο Βασιλάκης Νικόλαος από τα Καρδάμυλα της Χίου